

Nr 282.

Av herr Nilsson i Tånga m. fl., om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående verkställande av undersökning i vilken om-
fattning den odlade jorden är besädd med brödsäd m. m.

Spörsmålet om att anskaffa brödsäd i erforderlig mängd är bokstav-
ligen en livsfråga för vårt svenska folk. Den igångsatta brödransoneringen
varsalar om i vilken rent ohygglig situation landet kan komma att försättas
om importen av en eller annan anledning skulle alldeles stoppas. I vad
mån utökning av arealen för brödsädesodling kan åvägabringas i sådan
utsträckning, att allvarlig fara för brödbrist i en kritisk situation avlägsnas,
är ännu ett outrett spörsmål. Sannolikt finnas möjligheter därför, och det
måste vara statsmakterna angeläget att avlägsna den fara, som ligger uti att
landets folk icke kan förses med tillräcklig brödföda.

Det har talats och skrivits åtskilligt om vikten av att staten stimu-
lerar brödsädesodlingen, och som ett ofelbart medel därför rekommenderas
från ett håll höga maximipris, från annat håll inga maximipris alls men
garanterade minimipriser. Ovedersägligen torde dessa medel vara starkt
verkande stimulentia. Men de breda lagrens konsumenter äro tyvärr i det
ekonomiska läget, att de icke kunna vara alldeles likgiltiga för vilka pris-
lägen som helst, då det gäller det dagliga brödet. Ett minimipris å span-
nål, som täcker alla bevisliga omkostnader för odling och därtill lämnar
odlaren en skäligen vinst för hans risk och arbete, däremot kunna från kon-
sumenthåll inga sakliga skäl förebibras. Men lika solklart är, att den
sambällssklass, som äger förmånen att förfoga över produktionsmedlet, icke
kan pretendara på ett oreglerat pris uppåt.

Om uti de svåra förhållanden, vari vi nu leva, staten måste för odlingens
stimulerande och som ett skydd för konsumenten laborera med minimi-

och maximipris, torde dock för normala förhållanden en mera naturlig, om än långsam, men till målet ledande väg vara ett förbilligande av produktionskostnaderna och produktivitetens höjande. Den för staten angelägnaste omsorgen måste vara, att jordens brukare sättes i tillfälle att för produktionens bedrivande äga riklig tillgång på billiga materialier, gödningsämnen m. m., samt att de äro praktiskt och teoretiskt väl rustade för sina uppgifter.

Emellertid är ju detta ett framtidsmål. Nu gäller frågan på vad sätt vi uti den nu iråkade prekära situation, vari vi befinna oss, skola kunna trygga sädesodlingen i landet.

Riksdagen har beslutat att genom tillskott av statsmedel å 4 miljoner kronor förbilliga priset å vissa konstgödningsmedel. Mot denna åtgärd bör ingen annan anmärkning göras än att den för sent tillgripits och för länge sedan bort tagas i anspråk. Vidare torde ett av staten odlaren garanterat minimipris å vete och råg vara ofrånkomligt. Men jämsides med vidtagande av effektiva åtgärder för odlingens tillgodoseende med konstgjorda gödningsämnen till skäligen priser och garanti för ett minimipris torde andra åtgärder från statsmaktens sida bli nödiga, så att garanti vinnas för att brödsädesodling i nöjaktig utsträckning verkligen också kommer till stånd.

Ännu kan icke slutet skönjas i den pågående kraftmätningen emellan Europas stormakter och de därav framkallade importsvårigheterna; dessa kunna komma att försvåras och måhända alldeles omöjliggöras. Det *måste* vidtagas kraftåtgärder för odling av säd så att icke folket i landet, om ställningen förvärras, går hungersnöd tillmötes. Även om med sparsamt tillvaratagande av inom landet befintliga förråd och med tillskott av vad som kan importeras allvarlig fara för brödbrist, innan årets skörd är färdig, icke föreligger, så är landets behov för nästkommande år därmed icke tryggt. Resultatet av innevarande års skörd känner ingen, lika litet veta vi angående möjligheterna för import; att därför slå sig till ro med åtgärder som endast avse att trygga tillgången för innevarande år vore ansvarslost. Redan nu må anordningar vidtagas, som kunna förekomma en så fruktansvärd olycka som brist på nödig brödföda för landets folk. Dessa åtgärder äro: utnyttjande av alla möjligheter för odling av brödsäd. Men att detta icke kan ske utan ingrepp från statsmaktens sida i den enskildes fria förfoganderätt över produktionsmedlet är uppenbart.

Den fria dispositionsrätten över jorden må av samhället tolereras, då andras berättigade intressen icke därav kränkas. Men över den enskildes, än så berättigade rätt står dock samhällets, det helas ve och väl, och för

detta får den enskildes fria förfoganderätt över produktionsmedlen makas undan. Principen är erkänd: expropriation för järnväg, vattenledningar, elektriska ledningar, lagen om vanhävd, skogslagarna o. s. v. innebära inskränkningar i den enskildes förfoganderätt. Vad som nu pågår runt omkring oss, då statsmakten med stöd av en given lag, den s. k. förfogandelagen, lägger beslag på än den ena, än den andra av i enskild ägo varande egendom, är ju det mest pregnanta bevis på begränsningen i den enskildes förfoganderätt, då samhällets intresse kräver sådant.

Tanken på att statsmakten, som påtagit sig ansvaret för landets försäende med livsmedel, i denna ansvarsställning kan och måste utnyttja maktmedel, exempelvis tvångsodling, är en fullt naturlig konsekvens av denna ansvarsställning. Tillgripandet av detta medel synes oss det allvarliga läget påkalla.

Att utomordentliga kritiska situationer kräva utomordentliga åtgärder på hithörande område, det visar en nyligen i England utfärdad ukas syftande till att trygga utnyttjandet av landets produktionsmöjligheter. Förordningens huvudpunkter äro följande: Jordbruksdepartementet bemyndigas att efter samråd med livsmedelskontrollören lord Davenport,

1) ingripa och beslaglägga all jord, som enligt dess mening icke brukas på ett sådant sätt, att landets livsmedelstillgångar i önskvärd grad ökas,

2) odla jorden och, för att detta skall kunna ske effektivt, taga i besittning alla byggnader, redskap, maskiner, husdjur och produkter,

3) skaffa bostad åt arbetsfolket genom att beslaglägga alla tomter och lediga lägenheter,

4) utnyttja all vattenkraft och annan drivkraft,

5) förståndiga varje jordinnehavare att odla jorden på det sätt, som departementet anser önskvärt för att hålla uppe livsmedelstillgången. De jordägare, som vilja undvika beslagläggande av deras egendom, kunna till departementet inlämna odlingsplaner, och departementet har att bestämma, om jorden skall odlas i enlighet med dessa planer.

När departementet upphäver beslaget på jord, äger det att av ägaren utfå ersättning för vidtagna förbättringar.

Överträdelse av förordningen straffas med fängelse eller höga böter.

Även om läget på livsmedelsområdet här i landet icke påkallar så långt gående åtgärder, är dock uppenbart, att det icke får stanna vid vad som hittills åtgjorts. Alla möjligheter för odling av brödsäd måste tagas i bruk. Lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapen samt statens och kommunernas livsmedelsnämnder måste åläggas tillse, att all jord, som för ända-

målet kan disponeras, tages i bruk för sädes- eller annan för livsmedelsproduktion avsedd odling.

Förenämnda statens och kommunernas organ torde böra utrustas med de laga befogenheter, som för syftemålets ernående kunna befinnas nödiga.

Att det är nödvändigt, att staten med hård hand griper in för att rätta de missförhållanden, som uppstått av det ohejdade vinstbegär, som gripit stora lager av vårt folk, därom behöver ingen tveksamhet råda.

Från skilda delar av landet komma meddelanden, förmälande, att jordbruksegendomar, varå finnas skogsprodukter, äro föremål för den vildaste spekulation. Ej nog med att dessa egendomar ständigt byta ägare, redan detta innebär en allvarlig fara, utan den tillfällige innehavaren utnyttjar alla vinstchanser, skövlar skogen, realiserar kreatursbesättningen — om över huvud taget sådan finnes — säljer egendomen, varefter nästa innehavare fortsätter på samma sätt att utnyttja vinstmöjligheterna. Det vore ansvarslost att lägga armarna i kors inför den fara, som här hotar jordbruket inom vissa landsdelar. Många år kunna få sona vad stunden brutit. Att låta sådant få fortgå under brödransoneringens dagar vore väl höjden av oförnuft. Då emellertid till vår kännedom kommit, att ingripande mot omnämnda spekulation med därav följande vanhävd kommer att i särskild framställning till riksdagen påkallas, inskränka vi oss till hemställan:

1) att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t genom lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapen samt statens och kommunernas livsmedelsnämnder skyndsamt igångsätta undersökningar om uti vilken omfattning den odlade jorden är besädd med brödsäd, samt

2) med stöd av lagen om förfogande över viss egendom vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga av krig föranledda förhållanden, eller annorledes genom här ovan nämnda myndigheter eller andra för ändamålet utsedda organ vidtaga sådana åtgärder, varigenom största möjliga jordareal besås med brödsäd eller andra produkter, som kunna tjäna att öka tillgången på livsmedel.

Stockholm den 3 februari 1917.

Olof Nilsson.
Tånga.

F. V. Thorsson.

Nils P. Sköld.